

Defensa dels mèrits del doctorand a càrrec del Dr. Antoni Artigues

Josep Palau i Fabre

Benvolguts tots, avui estam d'enhonorabona! Avui, Dionís entra a formar part del nostre Claustre de professors.

La poesia de Josep Palau i Fabre és dionisiaca. Neix de l'instint, de l'embriaguesa, i no del raonament. Neix de la força vital i no de la impotència. És afirmació de la vida, i no negació. És destructora de valors encarcerats i creadora de nous valors.

Enfront de la moral, la religió, la política, la ciència, que fixen les aparences prenent-les com a veritat, i fan viure la gent seguint aquests sentits o valors encarcerats, el poeta destrueix aquests valors i en crea de nous.

Ell mateix ho diu a la introducció als seus poemes de l'alquimista: «Hi ha un secret, vivim, de la vida, una aparença, les fonts d'aquell secret han estat perdudes i la poesia pretén de reconquerir-les. [...] Quinze anys de treball obstinat no han servit sinó per a evidenciar-me a mi mateix l'existència d'aquest més enllà fabulós. [...] Avui som al llindar de la descoberta. Els secrets que governen la vida estan a punt de tornar a les nostres mans. Aquest llibre és l'inici d'una iniciació. Però només l'inici.»

En l'estat d'embriaguesa dionisiaca el poeta es troba davant l'ésser: un món sense límits, el món de l'eterna autocreació, de l'eterna autodestrucció. I és el propi subjecte que es transfigura, perquè ell mateix deixa d'ésser individu, ja que és individu en tant que està conformat d'aparences. Per això el poeta, encara que s'expressa a si mateix, no ho fa en tant que individu, en tant que «subjecte», sinó que, perduda la seva individualitat, s'identifica amb les forces elementals de la natura, amb el fons primordial; el poeta es transforma en natura. L'embriaguesa és el joc de la naturalesa amb l'home, i l'art dionisiac és el joc de l'artista amb l'embriaguesa.

Per això, diu Palau: «Aquesta aventura temerària ha donat, en altres, la follia, el desdoblament, la desintegració. És per aquesta darrera ferida, sobretot, que em reconec. La recomposició de tants fragments esparsos només pot fer-se a través d'un element de cohesió poderosíssim que és el Somni. El Somni entès, però, no com un bàlsam excepcional o com un repòs, ans com una realitat superior. El Somni és ja l'"altra vida".»

Efectivament, el món dels somnis és l'altra força creadora, juntament amb l'embriaguesa: és la força apol·línica, que restaura el principi d'individuació trencat en l'estat d'embriaguesa. Si el sublim es basa en una embriaguesa de l'ésser com a esdevenir, la bellesa es basa en el somni de l'ésser com a estat. L'art és aquest constant anar de l'embriaguesa al somni, aquesta constant desindividuació i individuació, aquesta imparable destrucció i creació.

Diu Palau: «La poesia moderna és essencialment destrucció. Hölderlin és destrucció, Rimbaud és destrucció [...]. Aquesta destrucció no és perquè sí. La poesia moderna és una mística furiosa que tendeix a buidar-nos del món sensible, del món de les aparences.»

Puig i Ferrer comenta la dita de Nietzsche «Cal escriure amb sang», Palau, al darrer poema diu «He deixat al paper tota la sang».

Palau i Fabre congenia amb els poetes i artistes que viuen en un esdevenir perpetu d'embriaguesa i somni, i és amb ells que es mimetitza, és a través d'alguns d'ells que es realitza.

Ramon Llull, que arriba a l'embriaguesa i al somni a través de l'amor místic; Ramon lo foll, l'exaltador de la follia, que diu: «Hi ha una saviesa del seny i una saviesa $\frac{3}{4}$ més alta $\frac{3}{4}$ de la follia. Per a l'alta vida de l'ànima, el seny solament serveix per a decidir quan cal llançar-se a la follia.» «És el seny que ha d'organitzar els béns que la follia ha conquerit i crear-los defenses. Però, ¿descansa mai, ha de descansar mai la follia?»

Rimbaud, el poeta que es fa vident mitjançant l'alquímia del desbaratament de tots els sentits a través de la vida més cràpula que es pugui imaginar: «Inefable tortura $\frac{3}{4}$ diu el mateix Rimbaud $\frac{3}{4}$ en la qual necessita tota la fe, tota la força sobrehumana, en la qual esdevé entre tots el gran malalt, el gran criminal, el gran maleït $\frac{3}{4}$ i el Savi suprem! $\frac{3}{4}$ Car arriba a l'*inconegut!* Puix que ha cultivat la seva ànima, ja rica, més que ningú! Arriba a l'inconegut, i quan, esbalaït, acabaria per perdre la intel·ligència de les seves visions, les ha vistes! [...] Per tant, el poeta és veritablement robador de foc.»

També el renaixentista Ausiàs March; Palau diu que el seu verb «és el de l'home de les caveres. És fam i mossec.» «Tot el seu geni sembla condensar-se en aquesta actitud: fer encarnar el pensament de la manera més tangible possible per poder-lo devorar. Crear constantment els fills dels quals nodrir-se.»

El Maragall de la paraula viva, de qui diu que és «panteïsta i pagà. No és sinó per disciplina, per autoprescripció, que esdevé cristià».

Salvat-Papasseit, amb «un erotisme sa, fresc, inequívoc, desbordant, i una posició política també inequívoca».

Rosselló-Pòrcel, que amb *Imitació del foc* «ens deixa $\frac{3}{4}$ amb paraules de Palau $\frac{3}{4}$, molt ben estructurat i perfilat, el llibre de la poesia catalana moderna que trenca del tot la concepció monolítica del jo i ens lliura la del jo diversificat, desintegrat, contradictori, que és el de l'home modern; que som nosaltres.»

Picasso fa anys que ocupa tota l'activitat poètica de Josep Palau i Fabre. En diu: «Avui Picasso té quatre o cinc mil anys, que és l'edat de l'home de les caveres, el de la infància pura.» «Considero que no existeix cap altra obra que contingui la quantitat de matisos humans $\frac{3}{4}$ joia, tristesa, furor, erotisme, mordacitat, plagasitat, recel, lirisme, amor $\frac{3}{4}$ com la que conté la de Picasso i, per tant, cap a qui més li escaigui de ser considerada un humanisme integral.»

Josep Palau i Fabre, a més de poeta dionisiac $\frac{3}{4}$ i de pocs es pot dir tal cosa $\frac{3}{4}$, a més de bon narrador, a més de comentarista literari deliciós $\frac{3}{4}$ com ho demostra per exemple en els *Quaderns de l'alquimista* $\frac{3}{4}$, a més d'estudiós, pèrit i vividor de Picasso, a més d'autor d'una dotzena d'obres teatrals (la meitat de les quals han estat representades per Magisteri Teatre - Mag Poesia), a més de tot això, és un català d'un gran civisme i d'una sòlida integritat.

Com a mostra, aquestes paraules seves: «no és veritat que la nostra llengua i la nostra poesia siguin respectades mentre la primera no és mestressa a casa nostra en tots els àmbits i en totes les circumstàncies, mentre sabem que li són escatimats els espais i els atributs que li són propis i consubstancials. Mentre del bressol a la tomba, no impregni la vida de tots els ciutadans dels Països Catalans en tots els ordres.»

En ple franquisme és un dels primers que treballa per la normalitat literària catalana: el 1941 organitza les primeres sessions clandestines d'Amics de la Poesia a casa seva. És el creador i l'editor de la revista *Poesia*, amb vint nombres, de 1944-45. És també un dels fundadors de la revista *Ariel* (1946-51). Fins que decideix autoexiliar-se a París, perquè, com diu ell mateix: «Ah, sí, sí, jo els anys quaranta sentia que un dels pocs llocs on podia anar era a les cases de meues. Potser perquè no hi havia hipocresia. M'hi trobava millor que als salons burgesos de Barcelona, que en realitat era el món que em corrompia.»

Als seus devers vuitanta anys, Palau i Fabre continua essent un poeta dionisiac, i un català cívic fins al moll de l'os. Diu: «Una de les coses que més m'inquieten actualment és la pervivència del Noucentisme.» «El Noucentisme només havia tingut en compte un aspecte del Mediterranisme, que és l'aspecte endreçat, equilibrat, apol·lini, i havia deixat, completament oblidat, quan no l'havia defugit, l'altra dimensió, la que d'acord amb la classificació nietzscheana, de tots coneguda, podem anomenar el dionisisme. En defugir aquesta cara de la medalla, el Noucentisme s'amputava automàticament la possibilitat de la tragèdia, dels oracles, dels misteris de l'excés, de la vidència. Els aspectes obscurs, si voleu, de la nostra naturalesa i del nostre comportament, que són segurament més poderosos que els aspectes clars, quedaven eliminats.» «La tragèdia, que, al nostre entendre, no és el regne de la fatalitat, en el sentit que es creu vulgarment, ni el de la llibertat tampoc, sinó que significa *la possibilitat humana de mesurar-se en llibertat.*»

Per tant, benvingut, Josep Palau i Fabre; amb vós la Universitat de les Illes Balears acull un doctor d'excepció. Felicitats a tots.

Antoni Artigues

Defensa dels mèrits del doctorand a càrrec de la Dra. Catalina Cantarellas

Josep Palau i Fabre

La Facultat de Filosofia i Lletres d'aquesta universitat, atesa la complexitat de l'obra de Palau i Fabre, va creure oportú un doble apadrinament. Sigui aquesta via un testimoni de l'ampli suport als mèrits de Palau, estudiós de Picasso i escriptor.

Estudiós de Picasso

L'any 1946 Palau i Fabre enllesteix les primeres aportacions sobre Picasso, que es publicaren coetàniament i posteriorment. Alguns títols inicials: «Picasso i Baudelaire», «Picasso i Goethe» al·ludeixen de forma directa a la relació entre pintura i literatura. Tanmateix, l'íntima connexió entre els dos gèneres serà una constant en la incursió picassiana de Palau d'acord amb el seu vessant d'escriptor. Continua, així, una tradició que, en els antecedents immediats, es remunta a la meitat del segle XIX, i que aporta a la reflexió pictòrica aquell entusiasme que Plató havia reclamat per a la creació artística. Un entusiasme que omplirà Palau i que mai no exclourà, sinó tot el contrari, l'anàlisi rigorosa i acurada. Heus ací com a mostra la transcendental obra en la qual Palau ha treballat des de meitat dels anys setanta. Es tracta de l'espinzellat recorregut per la producció de Picasso. Un camí que convida a la comunicació $\frac{3}{4}$ comunió d'autor-pintor-lector $\frac{3}{4}$, i on el caramull de dades i dates acumulades són només un suport per explorar, de forma empírica com els alquimistes, l'obra i l'ésser de l'artista.

Des de 1945 Palau és a París. Per tradició familiar i per inclinació personal és un fruïdor de l'art en el més ampli sentit de la paraula. Difícilment, doncs, pot deixar d'interessar-se per Picasso, compendi de l'art del segle XX. Aleshores, el pintor acaba de rebre un homenatge, la celebració d'una exposició monogràfica. Ha tingut lloc el 1944, tot just després de l'alliberació de París, i ha significat l'agraïment a una producció artística i l'agraïment a una conducta cívica i democràtica durant l'ocupació nazi de París.

Palau sap de guerres, de guerres i de les seves conseqüències: un erm desert on ressonen les botes i algun toc de campana al bell mig de la por, de la persecució de la dignitat, i de la cultura. No debades Palau investirà, els anys setanta, la interpretació de *Guernica*, la resposta de Picasso a una de les atrocitats feixistes de la Guerra Civil.

Un tret característic de Palau i Fabre és ser un coneixedor de la producció picassiana *avant la lettre*. Amb el triomf de la dictadura franquista, Picasso, sospitós pel nou règim, és silenciado. Deixant de banda els estudis dels intel·lectuals exiliats com Larrea i Gómez de la Serna, gairebé sols Palau reemprèn Picasso primerencament. No debades, en els reculls bibliogràfics de l'artista, tant en els espanyols com en els anglosaxons, que són els més nombrosos, Palau esdevé una referència constant i ineludible.

Les vides de Picasso, Picasso i la Mediterrània, Picasso i les arrels catalanes, l'obra de Picasso, les relacions personals amb Picasso són alguns dels enfocaments que Palau i Fabre ens ha llegat. I és que una altra característica de Palau és la de ser, avui, el gran i reconegut sabedor internacional de l'artista.

Per damunt de la diversitat, els Picassos que ens ha desglossat són viscuts i penetrats. Al marge de l'articulació i del tema, el procés d'introspecció és doble: introspecció de l'autor: Palau, i introspecció envers l'objecte d'atenció: Picasso. A més de múltiples indagacions, Palau ens proporciona un saber important, que l'obra és el resultat de moltes vides (de les mil i una vides de Picasso segons les seves paraules), i que vida i obra són indissolubles, com també ho són les arrels. Per això, ja d'hora, Palau es va interessar pels lligams catalans de Picasso en obres capdavanteres: *Picasso i Catalunya*, *Picasso i els seus amics catalans*, dues fites. Amb la força dels trenta anys, encara que els havia sobrepassat amb escreix, emprengué l'aventura de resseguir els indrets (Barcelona, Gósol, Horta de l'Ebre, Cadaqués, etcètera) i els contactes personals (la família Pallarés, els germans Reventós, Jaume Sabartés, i un llarg etcètera) de Picasso a l'etapa catalana. No va ometre cap detall, ni tan sols l'avinentosa de la presència d'una al·lota amb capell mallorquí situada en un extrem de l'oli *Els saltimbaquis*.

Una de les dèries d'un jove Palau fou conèixer personalment Picasso. Els contactes, estaberts a la fi dels anys quaranta, es varen intensificar al tall dels seixanta. Tot i els entrebancs de distinta naturalesa que va haver de superar, des d'aquells més insubstancials, cas de l'empenada costa que conduïa a Nôtre-Dame-de Vie, la finca de Picasso a Canes, fins a aconseguir que les cites acordades no s'ajornassin, l'amistat entre ambdues figures es va consolidar: Palau ho ha ressenyat en un encisador escrit, *Estimat Picasso*.

Des del punt de vista de les humanitats i en particular de la història de l'art, necessitam el contingut dels estudis sobre Picasso de Palau i Fabre, però, també i alhora, necessitam l'esperit que copsen i transmeten. *Les vides de Picasso*, *Doble assaig sobre Picasso*, *Picasso i Catalunya*, *Picasso per Picasso*, *L'extraordinària vida de Picasso*, *Homenatge a Picasso*, i l'estudi raonat de tota la creació de l'artista, encetat amb *Picasso vivent*, són alguns títols que reflecteixen la dedicació i la passió, intensa i extensa, de Palau per Picasso. Uns estudis que conviden a aprendre i a fruitar, a eixamplar el cor sempre de la mà de la ciència; uns treballs que ens ensenyen allò que és més difícil: pensar. Així mateix ens mostren com la identitat és la suma d'una sèrie de factors. Per això Picasso, bé ho subratlla Palau, sempre es va sentir unit a Catalunya. D'altra banda, l'escriptor, que avui entra en el si d'aquesta universitat, ha pogut afirmar que el gruix de la seva dedicació a Picasso forma part del testimoniatge d'un català cap al mestre que mai no va oblidar aquesta terra.

Aquestes paraules són una minsa referència al que Palau i Fabre ens ha regalat. L'obra i la vida de Palau és molt més complexa, sempre, però, inserida dins l'essència de la fidelitat al propi país. No és casualitat, i ell s'hi ha referit més d'una vegada, que tota la seva bibliografia picassiana hagi vist la llum sempre en català, amb independència de la traducció a altres llengües.

Afortunadament per a nosaltres, Palau, per dur a terme aquesta dilatada tasca, ha pogut subjectar el seu temperament, un temperament «més aviat rebel i indisciplinat». De tot cor, gràcies.

I, més que pel que he dit per tot allò que no he encertat a dir, siau, doncs, benvingut.